

Motion till riksdagen 2006/07:U253

av Peter Eriksson m.fl. (mp)

Nollsvält

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning.....	3
4	En dubbel strategi krävs.....	4
5	Det internationella samfundets åtaganden	5
6	Mat som mänsklig rättighet	6
7	Vatten som mänsklig rättighet	7
8	Jämställdhet	8
9	Vapenexport	8
10	Livsmedelssuveränitet	9
11	Ett uthålligt jordbruk	11
12	I-ländernas handels- och jordbrukspolitik	12
13	En skatt på valutatransaktioner	13

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige aktivt och konstruktivt ska stödja arbetet i den arbetsgrupp inom FN:s råd för mänskliga rättigheter som arbetar med att ta fram ett tilläggsprotokoll till ESK-konventionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige ska arbeta för att tydliggöra att tillgången till rent vatten är en uttalad mänsklig rättighet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i sitt internationella samarbete kraftfullt ska engagera sig mot privatisering av vattentjänster.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att det svenska biståndet i större utsträckning ska fokusera på att tillgodose kvinnors tillgång till rent vatten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i sitt internationella samarbete ska arbeta för ökat stöd till mikrolånskrediter och andra former av krediter till kvinnor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i sitt internationella samarbete ska arbeta för ökat stöd till kvinnors lagliga rättigheter att äga mark, kapital och identitetshandlingar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att i kommande resultatskrivelser om såväl Sveriges politik för global utveckling som krigsmaterielexporten redovisa en bedömning av samstämmigheten mellan satsningar på krigsmaterielexport och fattigdomsbekämpning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en avveckling av Sveriges vapenexport.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige omedelbart bör stoppa all vapenexport till länder där svält råder.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att verka för livsmedelssuveränitet som målsättning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om det stora behovet av decentraliserat beslutsfattande och småskaliga lösningar där lokalbefolkningens deltagande sätts i centrum och dess kreativitet, kunskaper och innovationsförmåga tas till vara i kampen mot hunger och undernäring.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om nyttan av mikrolånskrediter för investeringar i lokala jordbruksprogram och landsbygdsutveckling.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en ökad hållbar odling av energigrödor.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om en ökad satsning på program för att åtgärda mineral- och vitaminbrist.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att Sverige i sitt internationella samarbete ska verka för ökat stöd till skolmatsprogram med lokalt producerade livsmedel.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om behovet av stabila och rättvisa frihandelsregler för att uppnå effektiv fattigdomsbekämpning och utrotande av hunger.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att införa en avgift på valutatransaktioner.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att förutsättningslöst utreda olika övriga alternativa finansieringsmöjligheter för att finansiera millennieutvecklingsmålen.

3 Inledning

Långt fler människor dör av svält och fattigdom än i krig och terrorattacker. Ungefär 7 miljoner barn under fem års ålder dör varje år i världen på grund av kronisk undernäring orsakad av brist på mat och i diarréer orsakade av brist på rent vatten. Det innebär ofattbara ett barn var femte sekund. Den akuta undernäringen, den som i vissa fall ger upphov till att katastrofbilder kablas ut i världens medier, står i dag för ungefär 10 % av svälten. 90 % av de svältande är drabbade av den kroniska undernäring som sker under helt vardagliga förhållanden.

Under de senaste 35 åren har *andelen* svältande i världen minskat från 34 % till 17 %. Mäter man på det viset kan man hävda att hungern har halverats. Men eftersom världens befolkning under samma tidsperiod har fördubblats har under samma tid *antalet* svältande varit mer eller mindre konstant.

De allra senaste åren har t.o.m. antalet svältande ökat något. FAO, FN:s jordbruks- och livsmedelsorgan, angav hösten 2004 att antalet svältande totalt i världen 2001 hade ökat med 18 miljoner från föregående mätning, till 852 miljoner.

Det finns naturligtvis en rad olika orsaker till att svält uppkommer, orsaker som är både direkta och indirekta. Svältproblematiken är dessutom ytterst komplex. Många olika orsaker samverkar och både förstärker och förstärks av svält och undernäring, och skapar i värsta fall onda cirklar. Exempelvis får den som är undernärmd sämre immunförsvar och blir därför hårdare drabbad av aids – som i sin tur kan orsaka undernäring då den drabbade, kanske utan tillgång till bromsmediciner, inte har möjlighet att försörja sig. Den som är undernärmd kan inte heller fullt ut tillgodogöra sig en utbildning – och den som är utbildad svälter i mindre utsträckning. Och den som lever på svältgränsen tvingas överutnyttja naturresurser, vilket försämrar möjligheterna till framtida försörjning.

Fel! Okänt namn på

Av grundläggande betydelse är dessutom de strukturella systemfel som finns i världen. I synnerhet gäller detta de orättfärdiga handelsregler som i dag främst gynnar de rika länderna.

Det allra starkaste sambandet finns mellan fattigdom och undernäring. De allra flesta är nog medvetna om fattigdomens fundamentala betydelse för undernäring. Mat kan finnas i överflöd på en marknad, men den som är fattig har ändå inte råd att betala. Men det finns också ett samband som går i motsatt riktning: nämligen att hunger och undernäring i sin tur orsakar fattigdom. Människans ork och produktionsförmåga minskar, både direkt och fysiskt och genom att hälsan och den mentala förmågan påverkas, och kraften att ändra sin situation eller arbeta för gemensamma bättre villkor försvagas. En hungerfälla skapas där undernäringen går i arv i generationer.

4 En dubbel strategi krävs

För att utrota svälten krävs en dubbel strategi. Hungern måste angripas direkt för att öka produktiviteten och förmågan hos dem som är drabbade av den. Svältkatastrofer kommer aldrig oväntat, fast medlen att bekämpa dem stadigt silar. En permanent katastroffond behöver omedelbart upprättas, i stället för att världssamfundet som nu tvingas invänta bidrag till akuta insamlingar. Därför välkomnar vi att en grund till en sådan lades i samband med FN:s toppmöte i september 2005.

Den långsiktiga jordbruks- och landsbygdsutvecklingen måste också stimuleras för att säkra utvecklingen på sikt.

Att utrota svälten är, utöver de uppenbara mänskliga vinsterna, lönsamt rent samhällsekonomiskt. Kostnaden för att utrota kalori- och proteinbrist ger mer än sjufalt igen i ökade inkomster för samhället, det har FAO m.fl. räknat ut. Att råda bot på järn- och jodbrist ger en vinst på mellan 10 och 20 gånger.

Hungern kostar miljarder dollar årligen i förlorad produktivitet. Den franske forskaren J. L. Arcand har visat att den ekonomiska tillväxten i länderna söder om Sahara skulle öka med 1–2 % per år, dvs. en fördubbling på 35 år, om människorna kom upp i 2 770 kalorier per dag.

Svälten bland människor drabbar inte heller bara dem som lider brist på mat, den drabbar hela mänskligheten. Hungriga människor kan lätt bli desperata och ta till våld, kvinnor utan andra försörjningsmöjligheter kan tvingas in i prostitution, arbetslösa unga män rekryteras lättare som legosoldater etc. Vi kan inte skapa en fredlig värld så länge extrem hunger och fattigdom tillåts bestå.

Det finns enligt FAO faktiskt redan tillräckligt med mat på jorden för att alla ska kunna äta sig mätta. Tillgången på föda i världen har aldrig varit större än i dag. Skulle världens totala matproduktion fördelas lika mellan alla på jorden skulle det räcka till 2 760 kalorier per person och dag, vilket är ungefär vad en vuxen människa behöver.

Det faktum att det finns tillräckligt med mat är naturligtvis inte i sig nog. Det som verkligen behövs är kapaciteten och viljan att fördela mat och resur-

ser rättvist. Även om en del har gjorts och görs för att utrota svälten, är det bevisligen långt ifrån tillräckligt och mer resurser måste till, till fördelningsorgan, till fondering, till distribution och lagringskapacitet, jordreformer etc.

Att så många svälter i en värld av överflöd är djupt upprörande och fullkomligt oacceptabelt. Miljöpartiet har den politiska viljan att arbeta för en värld fri från svält och driver därför kravet om nollsvält – en nollvision för att ingen i världen ska behöva svälta. Vi menar att ytterligare ansträngningar måste till, utöver de som redan görs, för att åstadkomma detta. I denna motion presenterar vi de åtgärder vi menar är värda att särskilt lyfta fram i kampen mot svälten.

5 Det internationella samfundets åtaganden

FN och dess olika underorganisationer har under flera decennier i en rad olika toppmöten beslutat att halvera och t.o.m. utrota hunger och svält.

Redan vid World Food Conference 1974 beslöt FN:s medlemsländer att helt utrota hungern. Då trodde man att det skulle ta tio år. År 1996 anordnades World Food Summit. Där förpliktigade sig FN:s medlemsländer att på 20 år halvera *antalet* svältande människor på jorden: från 800 miljoner till 400 miljoner.

Förpliktelsen från World Food Summit upprepades vid FN:s så kallade millennietoppmöte i september 2000. Vid detta antogs en millenniedeklaration och ett antal millennieutvecklingsmål (Millennium Development Goals), varav det första och övergripande är att utrota extrem fattigdom och hunger. Ett av delmålen till detta första mål är att halvera *andelen* svältande fram till 2015, med 1990 som basår. Detta innebär en ännu lägre målsättning, eftersom ju andelen halverar sig själv när befolkningen fördubblas. Men troligen kommer inte ens denna målsättning att uppnås.

Miljöpartiet stöder helhjärtat arbetet med millennieutvecklingsmålen. Svälten kan inte betraktas som en isolerad företeelse, utan det krävs en helhetssyn som sätter problemet med undernäring i ett brett sammanhang, med lösningar på många nivåer. Millenniemålen är just denna breda agenda för utveckling. Jämte målet om att utrota extrem fattigdom återfinns mål om att bl.a. verka för ökad jämställdhet, uppnå grundskoleutbildning för alla, minska barnadödligheten och bekämpa aids och andra sjukdomar.

Det finns således ett internationellt åtagande om att utrota svälten, och det finns också en plan för hur detta ska genomföras. I början av 2005 lade FN:s millennieprojekt fram rapporten *Investing in Development – A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals*. I denna ges tio huvudrekommendationer för hur målen ska uppnås, vilka spänner från ökat bistånd till specifika strategier för att bekämpa fattigdom. Som underlag till denna plan lades en rad rapporter fram. En av dessa rapporter (*UN Millennium Project 2005 Halving Hunger: It Can Be Done*) behandlar specifikt problemställningen om hur hungern i världen ska halveras. Miljöpartiet välkomnar varmt båda rapporterna. Rapporten *Halving hunger* tar ett brett och samlat grepp om

Fel! Okänt namn på

frågan hur hungern ska halveras. En rad åtgärder föreslås, med rekommendationer om vad som ska göras på såväl global som nationell nivå. På den globala nivån betonas främst vikten av att det internationella samfundet – i synnerhet de rika länderna – går från ord till handling och verkligen fullföljer sina åtaganden om ökat bistånd, skuldavskrivningar och avveckling av sina egna handelssubventioner. På nationell nivå föreslås en rad åtgärder med allt från ökad satsning på jordbruksutveckling, via program för att åtgärda mineral- och vitaminbrist, till allmänt förbättrade sociala skyddsnet.

Samtidigt som rapporten efterlyser ökat bistånd betonas också att storskaliga lösningar som kommer uppifrån och utifrån har haft avsevärda begränsningar. I stället betonas ett decentraliserat beslutsfattande och småskaliga lösningar där lokalbefolkningens deltagande sätts i centrum och dess kreativitet, kunskaper och innovationsförmåga tas till vara. I utvecklingshänseende passar samma lösning inte alla, utan kräver en anpassning till de behov och resurser som finns på lokal nivå.

Även om det krävs ett samlat grepp är det uppenbart att utrotandet av svälten inte bara är det övergripande målet bland millenniemålen, utan även utgör nyckeln för att de andra ska kunna uppnås.

6 Mat som mänsklig rättighet

Mat är en vara. Ur ett handelsperspektiv säljs varor på en marknad och i teorin är det köpkraft och behov som styr efterfrågan. Men om köpkraften saknas fungerar inte marknaden som effektiv fördelare av varorna till dem som behöver, dvs. de som hungrar. Därför är mat dessutom mer än en vanlig vara, det är också en mänsklig rättighet. Detta regleras i FN:s konvention om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, ESK-konventionen. Att det är en mänsklig rättighet innebär inte att staten ska dela ut mat, utan att staten har en skyldighet att se till att dess invånare kan försörja sig. Om denna rättighet ska respekteras måste fattiga människors brist på köpkraft tillgodoses på annat sätt. Detta är ytterst respektive regerings ansvar.

Mänskliga rättigheter är ett begrepp som ibland används på ett slarvigt sätt och därför finns det all anledning att vara noggrann när man hävdar att något är en ”mänsklig rättighet”. Inom FN-systemet är mänskliga rättigheter juridiskt bindande för de stater som skrivit under de specifika konventionerna för mänskliga rättigheter, och de reglerar förhållandet mellan individen och staten. De staterna har en uttalad skyldighet att respektera, skydda och uppfylla sina invånares mänskliga rättigheter. ESK-konventionen är dock den enda av de sex stora MR-konventionerna som saknar ett tilläggsprotokoll. Ett sådant skulle innebära att det vore möjligt för individer att klaga på sina egna regeringar.

Arbetet med ett tilläggsprotokoll bedrivs numera inom ramen för FN:s nya råd för mänskliga rättigheter. Vid rådets första session i juni 2006 beslutade man sig för att förlänga mandatet för den arbetsgrupp som arbetar med till-

läggsprotokollet och gav dessutom gruppen mandat att utarbeta ett första utkast till protokoll. Detta arbete bör regeringen stödja.

Sveriges nya politik för global utveckling (PGU), som antogs av riksdagen hösten 2003, betonar två centrala utgångspunkter för politiken gentemot utvecklingsländer: ett rättighetsperspektiv och ett fattigdomsperspektiv. Att arbeta med mänskliga rättigheter som utgångspunkt innebär att man arbetar med grundläggande principer om alla människors inneboende värdighet och lika värde, statens ansvar och skyldigheter samt människors rätt till deltagande i sin egen och samhällets utveckling. Att arbeta mot fattigdom och hunger blir då inte ett uttryck för välgörenhet utan ett sätt att stärka människors självklara rätt att försörja sig.

7 Vatten som mänsklig rättighet

Idag saknar över en miljard människor tillgång till rent vatten. Det är främst marginaliserade och utsatta grupper som saknar vatten. Anledningen till detta är exempelvis diskriminering, stigande priser, föroreningar från storskaligt jordbruk och industri samt bristande saneringsmöjligheter.

Sambandet mellan vatten och mat är mycket starkt. Vi människor behöver konsumera i genomsnitt 4 liter dricksvatten varje dag. Men det går åt mycket mer vatten för att producera vår mat, åtminstone 2 000 liter per dag. Och det gäller om vi är vegetarianer. För dem som äter kött kan det gå åt dubbelt så mycket, cirka 4 000 liter per dag, om köttet kommer från djur som föds upp på spannmål.

Internationell rätt erkänner vatten inte bara som ett mänskligt behov utan också som en grundläggande mänsklig rättighet, enligt samma konventioner som behandlar rätten till mat. Med ett människorättsperspektiv är det också möjligt att fånga problemets kärna. Att vatten är en uttalad mänsklig rättighet måste dock göras mer tydligt än vad fallet är idag, och är något Sverige bör verka för på internationell nivå.

Vatten är också en vara som säljs på en marknad och privata storföretag, ofta europeiska, ger sig allt oftare in i vattensektorn för att på kommersiell bas distribuera och rena vatten. Genom WTO:s tjänstehandelsavtal, GATS (*General Agreement on Trade in Services*), har EU ställt hårda krav på att u-länder ska öppna upp sin vattendistribution för EU-företag som kan konkurrera ut inhemsk service. Även om GATS-avtalet inte formellt tvingar något land till avregleringar och privatiseringar innebär dess blotta existens en press på enskilda länder att öppna sin tjänstesektor. Sådana liberaliseringar i u-länderna har i många fall fått katastrofala effekter för de fattigaste. Sverige måste därför med kraft motsätta sig privatiseringen av vattentjänster.

Fel! Okänt namn

8 Jämställdhet

Kvinnor världen över tillhör de fattigaste därför att de – i jämförelse även med fattiga män – ofta saknar egen inkomst, resurser i form av mark, kapital, utbildning och för att de på grund av sitt kön ofta är uteslutna från beslutande församlingar, även på lokal nivå. I många kulturer är det också så att kvinnor äter sist och sämst. Och undernärda kvinnor föder undernärda barn. Men paradoxalt nog har hushåll som leds av kvinnor bättre välfärd och livskvalitet än manligt ledda, enligt Världsbankens årsrapport 2000, med mer mat och mindre våld. Många erfarenheter visar att kvinnor prioriterar annorlunda än män och att om mammor har tillgång till resurser kommer det hela familjen till godo. Ett exempel är Grameen bank som arbetar med mikrokrediter och har varit särskilt framgångsrik i Bangladesh. Vi menar att Sverige borde arbeta internationellt för ökat stöd till mikrolånskrediter och andra former av krediter till kvinnor.

I Afrika producerar kvinnor 80 % av maten. Ändå äger kvinnor bara 1 % av marken. Liknande mönster kan även ses i Latinamerika och Sydasien.

Alla rättsliga hinder för kvinnor som markägare och kredittagare är ett betydligt större problem för svältande kvinnor och barn än de makroekonomiska förhållandena i landet. Kvinnor får sällan glädje av sina stora arbetsinsatser och investeringar. Till exempel driver 300 miljoner kvinnor världen över småföretag, men mindre än 2 % av dem har tillgång till krediter från formella kreditkällor. Alla de träd som nu planteras av kvinnor i Kenya ägs inte av dem, utan av den person (vanligen en man) som har lagfart på marken. Kvinnor måste helt enkelt få lika rätt att äga och arva mark. Sverige måste därför arbeta för ökat stöd till kvinnors lagliga rättigheter att äga mark, kapital och identitetshandlingar.

Gängse ekonomisk teori är övervägande könsblind, t.o.m. på hushållsnivå. Bytesförhållandena inom familjen återspeglar i allmänhet maktförhållandena mellan makar, vilket ofta innebär sämre villkor för kvinnorna. Många fattiga kvinnor och barn vandrar fortfarande varje dag i timmar för att hämta vatten och ved. 40 miljarder arbetstimmar om året går åt bara till att hämta och bära hem dricksvatten i Afrika. Det bör därför skapas ett ökat fokus i det svenska biståndet på att tillgodose kvinnors tillgång till rent vatten.

Av kvinnors samlade arbetstid utgör den avlönade bara omkring en fjärdedel. Grundläggande infrastruktur för vatten och energi måste därför utformas efter kvinnors och barns behov och förutsättningar, minst lika mycket som efter mäns.

9 Vapenexport

Enligt SIPRI uppgick världens samlade militärutgifter 2005 till mer än 1 118 miljarder dollar. Detta motsvarar 2,5 % av världens samlade BNP. Det totala biståndet uppgår däremot till knappt 60 miljarder dollar. Och det är inte bara

rika länder som lägger ut mycket pengar på försvaret. Enligt FAO lägger länder med stor livsmedelsbrist två till tre gånger så mycket på försvaret som på jordbruket, och de små investeringar dessa gör i jordbruket minskar dessutom.

År 2005 uppgick Sveriges vapenexport till mer än 8,6 miljarder kronor och ökade t.o.m. för fjärde året i rad. Detta innebär en fyrdubbling räknat i löpande priser sedan år 2000. I dag vägs inte fattigdomsbekämpning in i besluten om att exportera krigsmateriel. Det anses vara varje regims suveräna rättighet att köpa hur mycket krigsmateriel som helst, oavsett fattigdom. Men om nu landet i fråga är så rikt att det kan spendera enorma summor på krigsmateriel blir frågan om varför vi samtidigt skänker bistånd dit relevant.

Den internationella vapenhandeln måste snarare begränsas. Sverige bör därför verka för en minskning av både produktion och export av krigsmateriel och de svenska exportstödande aktiviteterna måste avskaffas. Sverige bör inte exportera vapen, i synnerhet inte till länder där människor svälter. Särskilt är exporten av stridsflygplanet JAS Gripen oacceptabel. Sydafrika har köpt ett antal plan som finansierats med svenska biståndskrediter, vilket innebär att Sydafrika har fått en ökad skuldbörda med samma belopp. Andra länder med hungerproblem, såsom Brasilien, utsätts också för direkta påtryckningar att köpa. Detta motverkar på ett mycket allvarligt sätt trovärdigheten och effektiviteten i den fattigdomsbekämpning som vi lovat stödja i vårt globala samarbete.

Naturligtvis är det inte bara själva inköpen av försvarsmateriel som är hämmande för utvecklingen. Bland allt det lidande väpnade konflikter orsakar återfinns även den ökande risken för svältkatastrofer. Och undernäring är dessutom en konfliktorsak i sig.

I Sveriges nya politik för global utveckling fastslås att politiken gentemot omvärlden ska inriktas på fattigdomsbekämpning och att politiken ska vara samstämmig, ”koherent”. Vårt politiska agerande på ett område får inte motverka vår strävan på andra områden. Det uppstår naturligtvis i sådana här sammanhang lätt målkonflikter och en av de grövsta är just vår vapenexportpolitik. Vi menar därför att kommande resultatskrivelser om Sveriges politik för global utveckling även bör innehålla en bedömning av i vilken grad Sveriges krigsmaterielexport stämmer överens med samstämmigheten mellan olika politikområden. Även i kommande skrivelser om krigsmaterielexporten bör en motsvarande redogörelse lämnas för huruvida denna är förenlig med den svenska politiken för global utveckling.

10 Livsmedelssuveränitet

Begreppet livsmedelssuveränitet, food sovereignty, innebär ett folks, fattiga enskilda länders och regionala unioners rätt att definiera sin egen jordbruks- och livsmedelspolitik. Livsmedelssäkerhet, food safety, är trygg och säker mat, medan tillgång på mat och livsmedel över huvud taget brukar betecknas food security.

Fel! Okänt namn på

För att säkra tillgången på mat måste det lokala jordbruket helt klart prioriteras och i första hand inriktas på att livnära den egna befolkningen. Bönder och jordlösa måste få tillräcklig tillgång till jord, vatten, utsäde och krediter. Livsmedelssuveränitet inkluderar jordreformer, kamp mot storskaliga ”agro-business” GMO-grödor samt tillgång till bra och billigt utsäde, utan att detta förhindras av exempelvis skeva patenträttigheter. Vidare ska vatten betraktas som en allmän nyttighet och förvaltas och distribueras på ett sätt som är hållbart på sikt och ske under demokratisk kontroll.

Livsmedelssuveränitet innebär att bönder och lantarbetare ska ha rätt och möjlighet att producera livsmedel småskaligt och konsumenter ha rätt att själva ha möjlighet att bestämma vad de äter och hur och av vem detta ska produceras. Vidare måste länder ha rätt att skydda sig själva från import av jordbruks- och livsmedelsprodukter som är för lågt prissatta, dvs. mot dumpning. Det pris som sätts på jordbruksprodukter måste vara direkt kopplat till kostnaden för att producera dessa och inte skapa illojal konkurrens som slår ut hemmamarknaden. I en situation med fungerande livsmedelssuveränitet ingår även att lokalbefolkningen ska vara delaktig i de beslut som fattas om jordbrukspolitiken. De kvinnliga böndernas rättigheter bör betonas, inte minst för den avgörande roll de spelar för jordbruks- och livsmedelsproduktionen.

Varje land behöver ha ett eget politiskt manöverutrymme för att kunna fatta de beslut som behövs för att den egna befolkningen ska ha tillgång till mat och försörjningsmöjligheter. Den nationella regeringen ska med andra ord inte kringskäras av krav på makroekonomiska reformer som kan ställas av handelsvillkor, långgivare eller biståndsgivare. Det kan gälla såväl rätten att använda sig av skyddstullar som möjligheten att lagra spannmål för framtida försörjning eller att vid behov skydda den inhemska produktionen.

De krav som i dag ställs av IMF och Världsbanken på de länder som vill låna pengar innebär att de främst ska satsa på att öka exporten, dvs. odla exportgrödor som exempelvis kaffe, bomull och kakao. Men länder förlorar sin suveräna självbestämmanderätt och sitt handlingsutrymme om de styr över sin jordbruksproduktion till exportgrödor, eftersom de inte själva kan sätta världsmarknadspriserna. Samtidigt gör de sig beroende av livsmedelsimport till höga konsumentpriser som de inte heller har någon kontroll över. I många u-länder är t.o.m. betalningen för exportgrödor lägre än kostnaden för den nödvändiga livsmedelsimporten. Resultatet blir att de förser västvärlden med alltmer exotisk mat som vi här betalar allt mindre för, samtidigt som svälten består i deras egna länder.

Det finns ibland ett märkligt samband mellan spannmålsproduktion och undervikt hos barn: Samtidigt som spannmålsproduktionen i ett land ökar kan antalet undernärda barn öka! En ökad tillgång på jordbruksprodukter innebär således inte per automatik att motsvarande ökning sker i livsmedelskonsumtionen. Under 1990-talet levde hela 80 % av världens undernärda barn i länder med en överproduktion av mat.

Livsmedelssuveränitet för ett fattigt land är således alltså av avgörande betydelse för att målet om nollsvält ska uppnås. Den svenska regeringen bör därför verka för att dess samarbetsländer ska uppnå detta.

11 Ett uthålligt jordbruk

Som tidigare angivits finns det alltså egentligen tillräckligt med mat för att förse alla människor på jorden med mat för dagen. Men i vissa regioner, främst i Afrika söder om Sahara, är även tillgången till föda ett problem i sig och uthålligheten i konventionella odlingssystem har inte varit tillfredsställande, vare sig ekonomiskt, socialt eller ekologiskt. Dessa odlingssystem har visat sig särskilt lite lämpade för småbrukare i lågproduktiva områden.

Faktum är att cirka tre fjärdedelar av de fattiga i världen är bosatta på landsbygden. Trots att man räknar med att en majoritet av världens befolkning kommer att vara bosatta i städer år 2020 kommer fortfarande 60 % av de fattiga att leva på landsbygden. Mycket talar därför för behovet av ett landsbygdsutvecklingsfokus för att minska fattigdomen. Fattiga människor lämnar sina hem på landsbygden för att flytta in i städer, bara för att där uppleva ett annat slags fattigdom. Minskar fattigdomen på landsbygden ökar inte fattigdomen i städerna, utan tvärtom – FAO visar att landsbygdsutvecklingsprogram gynnar både stad och land, till skillnad från fattigdomsbekämpning i städerna, som enbart visat sig gynna städernas utveckling.

Dessutom räcker det inte med att konstatera att det finns tillräckligt med mat för allas behov i dag. Det jordbruk som bedrivs måste också vara uthålligt för att garantera livsmedelsförsörjningen på sikt. Ekologiskt lantbruk kan bidra till ekonomisk tillväxt med sin minimerade inverkan på miljön, naturresurserna och människors hälsa, med miljödriven affärsutveckling, minskning av användandet av fossila bränslen, diversifiering av energikällor, bevarande av biologisk mångfald och en minskning av fattiga människors exponering för farliga kemikalier.

Det ekologiska jordbruket har ofta stora likheter med ett traditionellt och ur många generationers erfarenhet framsprungna odlingsformer: ett utnyttjande av lokala resurser med liten insats av inköpta produktionshjälpmedel. Man använder organiska gödselmedel, vilket har positiv inverkan på markstruktur och vattenhushållning. Själva odlingen baseras till stor del på kvävefixerande växter, vilket minskar kostnaderna för konstgödsel. Det minskar också den kemiska belastningen på miljön av skadliga, naturfrämmande ämnen och den biologiska mångfalden kan bevaras. Likaså förbättrar det arbetsmiljön för dem som arbetar i jordbruket och minskar kostnaderna för hälsovård. Som ett anmärkningsvärt exempel kan nämnas att antalet dödsfall av bekämpningsmedel i jordbruket uppskattas till mellan 20 000 och 200 000 årligen av Världshälsoorganisationen.

Slutligen ryms inom ekologisk odling även energigrödor som kan ersätta fossila, dyra bränslen till fromma för både mikroekonomin och makroklimatet.

Den internationella marknaden för ekologiska produkter ökar gradvis. Ekologisk, småskalig odling ger outnyttjade möjligheter till ett merpris på marknaden som utvecklar landsbygden och minskar fattigdomen. Export av ekologiskt producerade livsmedel skulle kunna vara ett sätt för länder i tredje världen att få tillgång till nya marknader i nord.

Fel! Okänt namn på

Således behövs en ny, verkligt grön revolution, som till skillnad från den tidigare vägleds av uthållighet och lokal anpassning. Den tidigare gröna revolutionen var alltför fokuserad på industriella produktionsätt med monokulturer, storskaliga bevattningssystem, genförändrade grödor och saknade långsiktig hänsyn till miljön. En sådan omställning måste också inkludera de i dag landlösa och de småskaliga bönderna och prioritera ett diversifierat jordbruk som utgår från de lokala villkoren, lokala odlingsförutsättningar, traditioner och sociala sammanhang och – inte minst – från de lokala behoven. Lösningar som kommer uppifrån och utifrån tar för det mesta inte till vara den kunskap och det engagemang som finns i byar, utan tillfredsställer i bästa fall en tänkt konsumentnytta på en fjärran marknad. Ökad lokal demokrati och folkligt deltagande i utvecklingsprocesser är därför en förutsättning. Fokus måste ligga på de fattigaste, och till dessa hör de kvinnliga jordbrukarna.

Det krävs ökade direkta investeringar i jordbruket för att öka tillgången på livsmedel och förbättra fördelningen, bl.a. i forskning, infrastruktur och utbildning.

Ett annat slags investering som spelar stor roll är investeringar i förbättrad nutrition, det vill säga näringstillförsel. Detta är ett mycket kostnadseffektivt sätt att bekämpa svälten. I investerings-sammanhang kan också mikrolån, små summor till låg ränta, spela en avgörande stor roll för utvecklingskraften på en ort och dessutom vara ett effektivt sätt att kanalisera biståndspengar. Genom sin småskalighet innebär mikrofinanserna dessutom att risken för korruption minskar betydligt. I samband med detta kan också skolmatsprogram vara väl värt att omnämnas. Skolmat med lokala livsmedel ger betydande synergieffekter och rekommenderas i FN:s rapport om hur millenniemålen ska uppnås som en enkel lösning med snabba vinster på vägen till minskad fattigdom. Fler barn får utbildning och kan bättre tillgodogöra sig undervisningen, samtidigt som det lokala jordbruket stimuleras.

Klimatförändringar utgör också ett hot mot jordbruket. Som en följd av klimatförändringarna, med bl.a. torka och ändrade nederbördsmonster, riskerar produktiviteten inom jordbruket i Afrika och Latinamerika att falla med 30 % under det här århundradet. Effekterna av klimatförändringarna kommer att bli som värst i de fattiga länderna. Kampen mot klimatförändringar innebär alltså även en kamp för livsmedelsförsörjningen, och det krävs en ökad hållbar odling av energigrödor, både för att diversifiera bondens inkomstkällor och för att minska den globala klimatbelastningen.

12 I-ländernas handels- och jordbrukspolitik

I begreppet livsmedelssuveränitet ingår alltså bl.a. rätten att skydda sig mot dumpning och vid behov skydda sina egna marknader. De rika ländernas exportsubventioner är onekligen ett stort problem och måste bort. Fattiga länder har inga möjligheter att införa motsvarande subventioner för att skydda sig och måste därför få använda sig av de medel som står dem till buds. Utöver detta måste också de rika länderna ta bort sina tullar för förädlade produk-

ter – länderna i syd exporterar i dag i stor utsträckning råvaror, som sedan förädlas i nord.

WTO:s Doharunda, vars ambition ursprungligen sades vara att komma fram till en rättvis och hållbar ordning för världshandeln, bröt samman i juli 2006 och trots vissa upplivningsförsök som gjorts är framtiden oviss.

I kölvattnet av de multilaterala förhandlingarnas misslyckande ökar de bilaterala handelsavtalen, som i många fall ger anledning till oro. Så gör även EU:s handelskommissionärs uttalande nyligen om behovet av avregleringar inom handeln, utan hänsyn till utvecklingsperspektivet.

Stabila och rättvisa regler för världshandeln, med särskilt hänsynstagande till fattiga länders behov av skydd av sin ekonomi under ett uppbyggnadsskede, är ett måste om fattigdomsbekämpning och utrotandet av hunger ska kunna bli verklighet.

13 En skatt på valutatransaktioner

För att kunna utrota svälten i världen krävs en ökad direkt överföring av ekonomiska resurser till fattiga länder och fattiga människor i institutionsuppbyggnad och utvecklingsprojekt och akuthjälp. Vi menar att i detta syfte kan de resurser som i dag saknas, exempelvis saknas 73 miljarder dollar år 2006 för att uppnå millenniemålen, skapas genom exempelvis en skatt på valutatransaktioner. Det kan ge världssamfundet, eller FN direkt, ett årligt netto på 10–15 miljarder dollar.

Andra alternativa och innovativa sätt att finansiera millenniemålsarbetet i övrigt behövs alltså men de ska vara ett komplement till biståndet och inte ersätta eller tas av detsamma.

Dels behövs en direkt finansiering för utveckling, dels en stabiliseringsfaktor för att länder ska slippa spekulationsattacker och kunna hålla sina valutareserver.

Förslag om innovativa finansieringsmöjligheter har också under 2005 för första gången diskuterats inom EU, i FN och i Interparlamentariska unionen. En rad länder har nyss enats om att införa en skatt på flygbiljetter. Även om den nu befintliga modellen inte kommer att uppbringa stora summor menar vi ändå att det är ett steg i rätt riktning och skapar prejudikat för andra former av alternativa finansieringsmöjligheter.

Sverige bör i detta syfte verka för att förutsättningslöst utreda olika alternativa finansieringsmöjligheter för att finansiera millennieutvecklingsmålen, med det övergripande målet att utrota svält och extrem fattigdom.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 30 oktober 2006

Peter Eriksson (mp)

Maria Wetterstrand (mp)

Max Andersson (mp)

Tina Ehn (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Jan Lindholm (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Esabelle Reshdouni (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Per Bolund (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Karla López (mp)

Mats Pertoft (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)